

УДК 94:061.2(477)“1920/1930“

Олександр Лада

**УКРАЇНЬСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ТА НАУКОВІ ОСЕРЕДКИ 20–30-Х РР. ХХ СТ. В ІСТОРІОГРАФІЧНОМУ ДОРОБКУ НАУКОВОЇ ШКОЛИ КАФЕДРИ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ДПУ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ**

*У статті проаналізовано становище та основні напрямки діяльності української інтелігенції та наукових осередків 20–30-х рр. ХХ ст. через призму історіографічного доробку наукової школи кафедри історії та культури України Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди.*

*Ключові слова:* наукові товариства, громадські організації, “Пролетаркульт”, “Головполітосвіта”, творча інтелігенція.

Початок ХХ століття, а саме 20–30-ті роки в історії українського народу має свої виняткові особливості. Насамперед він характерний значним підвищенням національної свідомості, активізацією демократичних процесів. Такі суспільні зрушення у середовищі українців яскраво проявилися у першій половині 20-х рр. В історичній літературі цей хронологічний відрізок відомий як процес “коренізації” або “українізації”. Така назва зумовлювалася тимчасовою тактикою молодого центрального керівництва ВКП(б) у відношенні до “менших братів”, “сестер-республік”, однією з яких була і Українська Радянська Соціалістична Республіка.

Наступним, не менш важливим в історії України відрізком, є 1930-ті роки, – форсоване згортання радянською владою будь-яких проявів партійної демократії та самоврядності як такої. У цей час відбувається зміцнення авторитаризму та адміністративно-командної системи, яка впливала на всі сфери життя країни. Саме така контрастність подій, що розгортались на українських теренах, зумовлює необхідність ґрунтовного та детального вивчення даної історичної проблематики.

Сьогодні вивчення історичних процесів 20–30-х років ХХ ст. в Україні здійснюється шляхом критичної переоцінки історичної літератури радянської доби, на основі використання нових методологічних підходів, позбавлених політичної запланованості. Саме тому є надзвичайно актуальним, а головне, потрібним осмислення вітчизняної історії на основі ґрунтовних наукових досліджень.

Об’єктом дослідження визначено історіографічний доробок наукової школи кафедри історії та культури України Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди.

В якості предмету статті обрано становище та основні напрямки діяльності української інтелігенції та наукових осередків 20–30-х років у працях науковців кафедри історії та культури України Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди.

Метою статті є дослідити становище і основних напрямки діяльності української інтелігенції та наукових осередків 20–30-х рр. ХХ ст. через призму історіографічного доробку наукової школи кафедри історії та культури України Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди.

Сучасна історична література про українську інтелігенцію та наукові товариства України 20–30-х рр. ХХ ст. репрезентована у працях відомих вітчизняних дослідників, серед яких важливе місце посідають науковці кафедри історії та культури України Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди: В. Коцур [8–12], А. Коцур [7], Н. Коцур [13–14], О. Тарапон [25–29], О. Висовень [1–5], Л. Хмельницька, В. Молоткіна [15–22], І. Демуз, Н. Самойленко [24], С. Кикоть [6] та ін.

Серед цілої плеяди сучасних учених-істориків, якими славиться українська наука, по праву провідне місце займає Віктор Петрович Коцур – один з відомих істориків, історіографів, педагогів, член-кореспондент АПН України й Академії педагогічних і соціальних наук (м. Москва), академік Української академії історичних наук, заслужений працівник освіти України, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії та культури України, ректор ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” [7, арк. 353].

Сьогодні можна стверджувати про становлення та плідну діяльність наукової школи професора В. Коцура, яка об’єднує його учнів і послідовників у сфері вітчизняної історіографії та проблем соціально-політичної історії України 20–30-х рр. ХХ ст. Вона представлена однодумцями та продовжувачами його наукової справи, передусім аспірантами, котрі успішно захистили кандидатські дисертації, а також молодими науковцями, які працюють під його керівництвом. Представники наукової школи В. Коцура працюють асистентами, доцентами на його кафедрі історії та культури України, в інших наукових і освітніх закладах [7, арк. 354]. Серед них важливо відмітити А. Коцура, Н. Коцур, О. Тарапон, О. Висовень, Л. Хмельницьку, В. Молоткіну, І. Демуз, С. Кикоть та

ін. Саме вони стали продовжувачами та послідовниками подвижницької праці Віктора Петровича Коцура у дослідженні української історії 20–30-х рр. ХХ ст.

Саме В. Коцур, на основі нових концептуальних підходів, здійснив історіографічний аналіз літератури з проблем історії українського робітництва, селянства, інтелігенції [8–13], інших соціальних верств суспільства, а також дослідив роль комуністичної партії, рад, профспілок, комсомолу й інших громадських організацій, силових органів, зокрема ВНК та НКВС, у формуванні антидемократичного репресивного ладу. При цьому переосмислено низку оцінок, висновків, концептуальних підходів, які раніше домінували в історіографії, поставлено історіографічні та історичні проблеми, які потребують подальшої наукової розробки. Науковцем використані сучасні методи дослідження масових джерел (кореляційного і контент-аналізу), подана класифікація історіографічних досліджень, висловлена обґрунтована критична оцінка щодо достовірності ряду фактів і висновків, які раніше були введені дослідниками у науковий обіг [7].

Серед значного масиву наукових праць кафедрального збірника "Наукові записки з української історії" чільне місце посідають роботи про наукові товариства (осередки) України, які здійснили справжній прорив в науці. Як зазначала Н. Полонська-Василенко, "заслуги всіх цих товариств перед українською наукою колосальні" [23]. На особливу увагу заслуговують праці науковців кафедри історії та культури України. Зокрема, про значення та роль українських медичних товариств в Російській імперії, а згодом в СРСР у своїх дослідженнях аналізували Н. Коцур, С. Кикоть, Н. Самойленко, І. Демуз та ін.

Цікаві відомості про наукові медичні товариства України знаходимо у статті С. Кикотя, у якій автор, зокрема, повідомляв: "Громадські наукові осередки, що виникли в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. у різних регіонах царської Росії (пізніше Радянської Росії) і, зокрема, в Україні, охопили представників усіх верств інтелігенції і зробили істотний внесок в організацію наукових досліджень.

Організаційною основою наукових товариств був принцип автономії, що надавав виборних колегіальних і широких повноважень по керівництву діяльністю товариства та полегшував шляхи використання досягнень науки. Наукові товариства стверджували і принцип колективної праці вчених при вирішенні наукових проблем, що сприяло формуванню кваліфікованого співтовариства та наукових шкіл. Рада товариства, як і університетська рада, мала широкі повноваження: розглядала і затверджувала програми досліджень у секціях, комісіях, відала фінансуванням, видавничою діяльністю, формуванням особового складу товариства" [6, арк. 245].

Найбільш глибоко медичні наукові осередки репрезентовані у працях Н. Коцура, яка здійснила ґрунтовний аналіз діяльності Київського і Харківського медичних товариств. Зокрема, про науково-медичне "Товариство київських лікарів" другої половини ХІХ ст. автор повідомила, що воно "...було високоорганізованою системою, яка може бути відбиттям, і моделлю структури для сучасних громадсько-наукових організацій. Діяльність провідних учених – Членів товариства київських лікарів другої половини ХІХ – початку ХХ ст. мала як теоретичний зміст – сприяла поширенню серед них новітніх наукових досягнень, науковому вдосконаленню лікарів, розробку науково-теоретичних і прикладних основ різних галузей медицини, так і практичний зміст, зокрема, боротьба з інфекційними та соціальними хворобами" [13, арк. 321].

Близьким функціонально було харківське медичне товариство, діяльність членів якого, як зазначала Н. Коцур, скеровувалися насамперед на проведення санітарно-статистичних досліджень та з'ясування демографічної ситуації в Харкові, а питання гігієни, санітарії, епідеміології були одними із основних на засіданнях вказаного товариства.

"Санітарно-гігієнічна та протиепідемічна діяльність Харківського медичного товариства та його членів була спрямована на профілактику і подолання епідемій, діагностику, пошук і обґрунтування ефективних засобів профілактики і лікування інфекційних хвороб людей та сільськогосподарських тварин. Харківське медичне товариство і його члени приділяли постійну увагу питанням етіології та профілактики соціальних захворювань" [14, арк. 286].

Важливу інформацію про діяльність Одеського наукового товариства лікарів нам повідомляє Н. Самойленко: "Товариство відіграло важливу роль у розробці теоретичних засад епідеміології, гігієни, бактеріології та їх упровадженні. Провідні вчені Одеси провели велику організаційну і санітарно-освітню роботу по подоланню епідемій холери, віспи, розробці і втіленню в життя невідкладних санітарних-протиепідемічних заходів" [24, арк. 379].

У цілому наукові товариства України 20–30-х рр. ХХ ст. стали своєрідним осередком демократичної науки тих часів, адже їх функціональною основою став принцип автономії, що надавав виборчій колегіальній раді широких повноважень із керівництва діяльністю товариства та полегшував шляхи використання досягнень науки. Наукові товариства стверджували і принцип колективної праці учених при вирішенні наукових проблем, що сприяв формуванню кваліфікованого співтовариства та наукових шкіл. Робота товариств також дозволяла акумулювати знання з різних галузей знань і сприяла обміну науковою інформацією як у межах України, так і з установами

зарубіжжя. Важливе значення мала і просвітницька діяльність товариств, що проявлялася у читанні публічних лекцій, які прискорювали поширення відомостей про останні досягнення науки, і в залученні до природничо-наукових знань широких верств населення.

Історія українського народу зазначеного періоду має безліч спірних питань, пов'язаних, насамперед, з його активною громадською діяльністю. Важливе місце у суспільному житті займає інтелігенція як ідейний натхненник народу. Саме тому науковці кафедри історії та культури України Переяслав-Хмельницького університету у своїх дослідженнях значне місце відводять інтелігенції. Так, О. Тарапон вдалося проаналізувати суспільно-громадську позицію та прояви опору тоталітарній системі з боку представників творчої інтелігенції України, зокрема її літературно-мистецької частини, у 1920-ті – на початку 1930-х рр. [26–27; 29]. Вона вказує на важливість для суспільства інтелігенції та складність її співіснування з тоталітарним режимом комуністичної партії, підсилюючи дану проблематику відсутністю ґрунтовних досліджень про опір вітчизняної інтелігенції становленню тоталітарної системи. Автор відмічає, що "творча інтелігенція однією з перших усвідомила встановлення командно-адміністративної системи, казенно-бюрократичних методів керівництва культурою, класово-звulьгаризованого підходу до творчості і намагалася протистояти цьому.

Найяскравішим прикладом активного опору представників літературної інтелігенції насадженню партійної монополії в культурі став факт видання І. Багряним у 1929 р. поеми "Ave Maria", надрукованої в одному з провідних секторів друку і з'явилася на світ без офіційного дозволу цензури (!). Це були не лише реакції автора на заборону ряду його творів, але й справжній бунт, що чітко окреслився в присвяті до поеми: "Всім бунтарям і протестантам, всім, хто родився рабом і не хоче бути ним, всім скривдженим і зборканим і своїй бідній матері – крик свого серця присвячую" [28].

Також О. Тарапон приділила значну увагу "Пролетаркульту" – організації, яка претендувала на роль виразника творчих запитів революційних мас і намагалася підкорити своєму впливові все культурне життя країни. Як відмітила дослідниця, радянська влада прагнула обмежити розвиток української культури шляхом звуження і контролю над її діяльністю, саме для цього і була створена відповідна державна організація – "Пролетаркульт". Автор стверджувала: "За планами більшовицької партії марксистська критика повинна була стати "не лише функцією літературознавства, але й партійної політики". Її метою, за визначенням постанови ЦК КП(б)У 1927 р. було сприяти виявленню і розвитку молодих літературних сил, "товариськи допомагати окремим письменникам та літературним гурткам" виявляти та виправляти "помилки та збочення з певного пролетарського шляху", звільнитися від "націоналістичного полону" [25].

Такі підходи, фактично, відкривали необмежене поле перед марксистськими ідеологами в культурі. Оскільки термін "буржуазний націоналізм" включав досить широкий спектр "ухилів" і "збочень", то під вогонь марксистської критики потрапляла майже вся національно свідомо творча інтелігенція.

Інший радянський орган, який здійснював контроль за діяльністю громадських організацій України в умовах НЕП (1920–1929 рр.) був "Головполітосвіта". Ґрунтовний аналіз діяльності якого здійснила В. Молоткіна. Автор стверджувала, що "Головполітосвіта" створена як орган державної пропаганди комунізму, що підпорядковувався ідеологічному керівництву ЦК КП(б)У. Ця структура, для здійснення своїх завдань, організувала єдину щодо управління, організації побудови і взаємовідносин складових її частин та методів роботи мережу установ для суспільно-політичної і загальнокультурної освіти та виховання дорослого населення. Усі громадські організації України, що хоча б частково виконували завдання політичної освіти, повинні були погоджувати з партією свої плани [15]. Ця проблематика автором була розглянута і в інших працях науковця, присвячених ролі громадських організацій України 1920–1930-х рр. [16–22].

Таким чином, стратегія радянської влади в національному та культурному питаннях скеровувалася не на забезпечення вільного культурного розвитку України, досягнення конкретних політичних досягнень. Зокрема, зміцнення своїх позицій Україні, в становленні партійної монополії в культурі та підпорядкування культурного процесу інтересам радянського керівництва.

О. Висовень питання української інтелігенції розкрила з точки зору історіографічного аналізу тогочасної літератури (20–30-х рр. ХХ ст.) [2–5]. "Проблеми формування концептуальної та джерельної бази щодо вивчення історії участі інтелігенції в культурно-освітньому розвитку УСРР 1920-х – на початку 1930-х рр. були досить драматичним і суперечливим явищем. У 1920-х – на початку 1930-х розробка цієї проблеми тільки почала створюватись концептуальна і джерельна база. Сформувавшись наукові установи на окремі напрямки в радянській історіографії. Відбувалася гостра полеміка навколо даного питання на сторінках тогочасної преси як серед партійних лідерів, так і істориків, як серед провідних представників інтелігенції, так і серед рядових. Тобто політична та літературна публіцистика з елементами соціального аналізу поклала початок вивченню

різнопланових питань досліджуваної проблеми. Поряд з цим виходили праці, в яких подано перші оцінки результатів діяльності інтелігенції в культурно-освітньому процесі. Проте дана література, як правило, була проблемно вузькою, мала швидше джерелознавче, ніж історіографічне значення. Вже наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр. спостерігається поступова монополізація та політизація історичної науки, розпочався терор проти провідних українських учених, літераторів і митців. У зв'язку з цим більшість наукових праць була спрямована на обґрунтування "правильності" терору проти старої та доведення тези про утворення нової робочо-селянської інтелігенції. При цьому теоретичні підходи зводилися лише до підбору необхідних цитат із творів класиків марксизму або з партійних документів, а дослідницька робота в більшості випадків обмежувалась пошуками конкретних фактів для ілюстрацій таких положень" [1].

Отже, проблеми, пов'язані з діяльністю української інтелігенції та функціонуванням наукових осередків у 1920–1930-х рр., займали і продовжують займати вагомe місце в дослідницькій роботі представників наукової школи В. Коцура. Зокрема, найчастіше предметом наукового аналізу виступають соціальні аспекти діяльності вітчизняної інтелігенції, українського робітництва та селянства, а також профспілкових, громадських та наукових осередків.

### *Список використаних джерел*

1. Висовень О. І. Формування концептуальної та джерельної бази досліджень участі інтелігенції УСРР в культурно-освітньому русі в 1920-х – на початку 1930-х рр. в історіографії (20-ті – перша половина 50-х рр. XX ст.) / О. І. Висовень // Наукові записки з української історії: 36. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. 26. – С. 297–302.
2. Висовень О. І. Інтелігенція в культурно-освітньому розвитку УСРР (1920-ті – початок 1930-х рр.): історіографія: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук: 07.00.06 "Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни" / О. І. Висовень. – К., 2004. – 20 с.
3. Висовень О. І. Педагогічна інтелігенція в національно-культурному розвитку України (1920-ті – початок 30-х років): історіографія / О. І. Висовень // Наукові записки з української історії: 36. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 1999. – Вип. 8. – С. 106–118.
4. Висовень О. І. Участь наукової інтелігенції в національно-культурному розвитку України в 1920–1927 рр. у висвітленні радянської та новітньої української історіографії / О. І. Висовень // Наукові записки з української історії: 36. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 1999. – Вип. 7. – С. 78–83.
5. Висовень О. І. Участь художньої інтелігенції в національно-культурному розвитку України в 1920-х – на початку 30-х років: історіографія діаспори / О. І. Висовень // Наукові записки з української історії: 36. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 2000. – Вип. 10. – С. 303–312.
6. Кикоть С. М. Наукові товариства дослідників природи як осередки розвитку ботанічної науки в Україні в другій половині XIX – початку XX ст. / С. М. Кикоть // Наукові записки з української історії: 36. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип. 22. – С. 245–252.
7. Коцур А. П. Соціально-політичне життя України 1920–1930-х рр. у науковій проблематиці кафедри історії та культури України ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" / А. П. Коцур // Наукові записки з української історії: 36. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип. 21. – С. 353–361.
8. Коцур В. П. Інтелігенція 1920-х – 30-х рр.: соціальні партнери чи "прошарок суспільства?" / Віктор Петрович Коцур // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 28. – С. 260–270.
9. Коцур В. П. Інтелігенція 20-х – 30-х рр. XX ст. в об'єктиві сучасної історіографії / В. П. Коцур // Наукові записки з української історії. – К. – Переяслав-Хмельницький, 1998. – Вип. 5. – С. 29–35.
10. Коцур В. П. Творча інтелігенція в суспільно-політичному житті України 20-х – 30-х рр. XX ст. (Методологічні та історіографічні аспекти) / В. П. Коцур // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Історія. – К., 1998. – Вип. 39. – С. 29–32.
11. Коцур В. П. Інтелігенція в культурно-освітньому розвитку УСРР (1920-ті – початок 1930-х рр.): історіографія / В. П. Коцур, О. І. Висовень // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 2004. – Вип. 18. – С. 15–17.
12. Коцур В. П., Молоткіна В. К. Культурно-освітні установи в період нової економічної політики (1921–1929 рр.) / В. П. Коцур, Валентина Костянтинівна Молоткіна // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 2009. – Вип. 23. – С. 99–108.
13. Коцур Н. І. Наукове Товариство київських лікарів: становлення та санітарно-протиепідемічна діяльність (друга половина XIX – початок XX століття) / Н. І. Коцур // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. 26. – С. 313–323.
14. Коцур Н. І. Харківське наукове медичне товариство: санітарно-протиепідемічна діяльність (друга половина XIX – початок XX століття) / Н. І. Коцур // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 27. – С. 280–288.
15. Молоткіна В. К. Головополітосвіта як орган контролю за діяльністю громадських організацій України в умовах НЕПу (1921–1929 рр.) / В. К. Молоткіна // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – Вип. 18. – С. 183–188.
16. Молоткіна В. К. Внесок молодіжних організацій України в національно-культурний розвиток в 20-ті роки XX ст. / В. К. Молоткіна // Наукові записки з української історії: 36. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 1999. – Вип. 9. – С. 109–114.
17. Молоткіна В. К. Всеукраїдає як орган контролю за діяльністю видавництва УСРР (1919–1934 рр.) / В. К. Молоткіна // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. 26. – С. 194–199.
18. Молоткіна В. К. Критерії класифікації громадських організацій України, які займалися культурно-освітньою роботою в період нової економічної політики / В. К. Молоткіна // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип. 21. – С. 218–226.
19. Молоткіна В. К. Культурно-масова робота в діяльності громадських

організацій України в умовах нової економічної політики (1921–1929) / В. К. Молоткіна // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. 24. – С. 113–117. 20. Молоткіна В. К. Культурно-освітня діяльність громадських організацій України в умовах непу (1921–1929 рр.): автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 – "Історія України" / В. К. Молоткіна. – К., 2005. – С. 18–24. 21. Молоткіна В. К. Культурно-освітня діяльність українських сільбудів в умовах непу / В. К. Молоткіна // Наукові записки з української історії: 36. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 2000. – Вип. 10. – С. 298–303. 22. Молоткіна В. К. Художньо-масова робота культурно-освітніх установ України в умовах непу / В. К. Молоткіна // Наукові записки з української історії: 36. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 2001. – Вип. 12. – С. 304–314. 23. Полонська-Василенко Н. Д. Історія України / Наталія Дмитрівна Полонська-Василенко. – К.: Дніпро, 1992. – Т. 2. – С. 382–383. 24. Самойленко Н. І. Одеське наукове товариство в другій половині XIX ст.: особистісний вимір безкорисного служіння людям / Н. І. Самойленко // Наукові записки з української історії: 36. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 29. – С. 376–380. 25. Тарапон О. А. Національно-культурна політика радянської влади в період українізації (1923 р. – поч. 30-х рр.) / О. А. Тарапон // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 1999. – Вип. 7. – С. 132–137. 26. Тарапон О. А. Становище та діяльність літературно-мистецької інтелігенції України в умовах українізації (1923 р. – початок 1930-х рр.): автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 – "Історія України" / О. А. Тарапон. – К., 1999. – С. 19–22. 27. Тарапон О. А. Творча інтелігенція в суспільно-політичному житті України 20-х рр. XX ст. / О. А. Тарапон // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 1997. – Вип. 4. – С. 6–12. 28. Тарапон О. А. Творча інтелігенція України періоду українізації: громадська позиція та опір тоталітаризму / О. А. Тарапон // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 2004. – Вип. 15. – С. 137–142. 29. Тарапон О. А. Художня інтелігенція в українізації 1923–1933 рр.: творчі пошуки й здобутки / О. А. Тарапон // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, 1999. – Вип. 7. – С. 38–47.

**Александр Лада**

**УКРАИНСКАЯ ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯ И НАУЧНЫЕ ОБЩЕСТВА 20–30-Х ГГ. XX СТ. В ИСТОРИОГРАФИЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ НАУЧНОЙ ШКОЛЫ КАФЕДРЫ ИСТОРИИ И КУЛЬТУРЫ УКРАИНЫ ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦКОГО ГПУ ИМЕНИ ГРИГОРИЯ СКОВОРОДЫ**

*В статье проанализированы положение и основные направления деятельности украинской интеллигенции и научных центров 20–30-х гг. через призму историографического наследия научной школы кафедры истории и культуры Украины Переяслав-Хмельницкого ГПУ имени Григория Сковороды.*

*Ключевые слова: научные общества, общественные организации, "Пролетаркульт", "Главполитпросвета", творческая интеллигенция.*

**Oleksandr Lada**

**UKRAINIAN INTELLECTUALS AND SCIENTIFIC CENTERS OF THE 20–30S OF THE TWENTIETH CENTURY IN HISTORIOGRAPHIC LEGACY OF SCIENTIFIC SCHOOL OF HISTORY AND CULTURE OF UKRAINE, PEREYASLAV-KHMELYNYSKY STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF HRYHORII SKOVORODA**

*The paper analyzes the situation and the main activities of Ukrainian intellectuals and scientific centers of the 20–30's of the twentieth century trough the light of historiographical legacy of scientific schools of history and culture of Ukraine, Pereyaslav-Khmelnysky state pedagogical university of Hryhorii Skovoroda.*

*Key words: scientific societies, community organizations, "Proletarkult", "Glavpolitprosveta", intellectuals.*